

הכהנים מתכפרים בפרו של הכהן ולא בשעיר החיצון.
 עוד על מקורות הדינים – ע' להלן ח.

ג. שעירי הרגלים, לרבי יהודה ולרבי שמעון אליבא דת"ק, מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כשלא היתה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. לר"ש בן יהודה משום ר"ש – מכפרים גם על טהור שאכל את הטמא. לרבי מאיר, מכפרים גם על טומאה שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף.
 הכהנים מתכפרים בשעירי הרגלים כבישראל (עפ"י תוס' וריטב"א יד.). ויש מי שצדד לומר שלתנא קמא פר כהן גדול מכפר גם על אין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ואין לכהנים כפרה בשעירי הרגלים (עפ"י חדושי הת"ס).

ד. שעיר ראש חדש; לדברי רבי יהודה, מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה כלל, לא בתחילה ולא בסוף. לרבי שמעון: על הטהור שאכל את הטמא. לרבי מאיר: על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ועל הטהור שאכל את הטמא.
 ע"ע בפירוט השיטות ומקורותיהן להלן ט-י.

לסיכום: לדעת כל התנאים במשנתנו, שעיר פנימי של יום הכפורים מכפר על זדון טומאת מקדש וקדשיו ותולה על השוגג שהיה לו ידיעה בתחילה ונעלם ממנו, עד שיוודע לו. לא נחלקו אלא בשאר השעירים: לרבי מאיר, כל שעירי המוספין (י) כפרתם שוה (על כל עניני טומאת מקדש וקדשיו המפורטים במשנה). לרבי יהודה, שעירי הרגלים וראשי חדשים – כפרתם שוה, על שאין בה ידיעה כלל.
 וכן נראה שנקט הרמב"ם להלכה (שגגות יא, ט).

לרבי שמעון, שעירי הרגלים – על שאין בה ידיעה, ושעירי ר"ח – על הטהור שאכל את הטמא. לפי שניהם, שעיר חיצון דיוהכ"פ מכפר על שיש בה ידיעה בסוף ולא בתחילה. [ולרבי ישמעאל (ט), באופן זה חייב היחיד קרבן עולה ויורד].
 לרבי שמעון בן יהודה בשם ר"ש, שעירי הרגלים מכפרים גם על מה ששעירי ר"ח מכפרים, ושעיר חיצון דיוהכ"פ מכפר גם על מה ששניהם מכפרים.

ה. שעיר המשתלח מכפר על שאר עברות שבתורה (מלבד טומאת מקדש וקדשיו) – הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, הודע ולא-הודע, עשה ולא-תעשה, כריתות ומיתות ב"ד. ולדברי רבי שמעון, הכהנים אינם מתכפרים בו אלא בוידוי (שני) של פר כהן הגדול.
 מסתימת דברי הרמב"ם (תשובה א, ב) נראה שנקט כחכמים שגם הכהנים כלולים בכפרת שעיר המשתלח (לקוטי הלכות).

נפקא מינה בחילוקי כפרות אלו, לענין כוונת הכהן בהקריבו את השעירים (ע' אגרות משה יו"ד ח"ד כ, י).

דף ג

ב. כיצד מתפרשים 'שתים שהן ארבע' בארבע ההלכות שבמשנה – לפי סוגיתנו?

שבועות שתיים – אוכל ולא אוכל (ובכלל זה דברים שאינם של הרעה והטבה, כגון אזורק ולא אזורק. רש"י במשנה), **שהן ארבע** – אכלתי ולא אכלתי. ומשנתנו כרבי ישמעאל שאין קרבן בלשעבר ומדובר על חיוב מלקות, וסובר שלוקים על לאו שאין בו מעשה. ורב יוסף הסיק (ד.ה.) לפרש שבועות שתיים שהן ארבע לענין קרבן, וכרבי עקיבא שיש קרבן גם בלשעבר.

ידיעות הטומאה שתיים – ידיעת והעלם הטומאה באכילת קדש וידיעת והעלם טומאה בכניסה למקדש, **שהן ארבע** – ידיעת והעלם קדש ומקדש. (ולא אתיא כרבי עקיבא הסובר שבהעלם קדש ומקדש פטור מקרבן, וכן סובר ר' אליעזר יד:), ואילו מתניתין כולם לחיוב משמע. ע' בלשון ר"י בן מגאש להלן יד שנראה מדבריו אפשרות לפרש 'שתיים' העלם קודש ומקדש 'שהן ארבע' העלם טומאה בקודש והעלם טומאה במקדש. וצ"ב בדקדוק לשונו שם.

יצאות השבת שתיים – הוצאה דעני והוצאה דבעה"ב, **שהן ארבע** – הכנסה דעני והכנסה דבעה"ב.

מראות נגעים שנים – שאת ובהרת, **שהן ארבעה** – תולדה דשאת ותולדה דבהרת (ספחת).

- ג. א. מי שנשבע שיאכל ככר זה, ועבר על שבועתו ולא אכלה, בשגגה או בזדון – מה דינו?
ב. הנשבע שבועת שקר לשעבר, כגון 'אכלתי', ולא אכל – מה דינו בזדון ובשגגה, ומדוע?
א. הנשבע שיאכל ככר זה ולא אכל, בשוגג – חייב בקרבן 'עולה ויורד'.
בזדון – לדעת האומרים לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו – פטור. וכן פטור לדעת הסובר התראת ספק לא שמה התראה. ואמרו שלרבי ישמעאל לוקים הגם שאין בו מעשה.
א. אם זרק הככר לים או שרפו, אפשר שנחשבת התראת ודאי כשהתרו בו בשעה שזרק (עתוס' ומאירי. וערדב"ז שבועות ה,א).
ב. להלכה התראת ספק שמה התראה [על כל פנים בספק התלוי במעשה שלו (ערמב"ם סנהדרין טז,ד; שבועות ד,יז. וע"ע שם ה,ב ובמאירי)].
ואולם לענין לאו שאין בו מעשה, פסקו הרי"ף והרמב"ם (שבועות סופ"ד) שאינו לוקה על 'אוכל' ולא אכל, שלא ריבתה תורה שבועת שקר אלא בדומה לשבועת שוא, כדברי רבא. (ומה סתם הרמב"ם (ג,א), 'אם נשבע לשקר במזיד לוקה' היינו רק כשבשעת שבועתו לשקר נשבע, כלשונו בפ"ד כא). וכן נקט המאירי. והביא שיש שפסקו כרבי ישמעאל וכפשוטה של משנתנו, שלוקה בכל אופן [הגם שבכל התורה אין לוקין על לאו שאין בו מעשה].
ג. הנשבע שלא יאכל ואכל [או נשבע שיאכל ולא אכל – לדעות שלוקים על לאו שאין בו מעשה], ברמב"ם (ג,א) משמע לכאורה שלוקה אחת, משום לא תשבעו בשמי לשקר. ויש אומרים ללקות שתיים, גם משום לא יחל דברו (עתוס' להלן כ: ואפילו ב'אוכל' ולא אכל, לרבי ישמעאל – ע' בלשון הראב"ד כפי המובא ברמב"ן ובחדושי הר"ן).

ב. שבועה לשקר לשעבר, בזדון – לוקה, כדברי רבא: בפירוש רבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא. או מכי לא ינקה... (ע' להלן כא).

בשוגג, לדברי רבי עקיבא חייב בקרבן 'עולה ויורד' (שדרש בריבוי ומיעוט נפש כי תשבע... להרע... לכל אשר יבטא). ולרבי ישמעאל – פטור (שהיה דורש התורה ב'כללות ופרטות' ולא נתרבה חיוב קרבן אלא בשבועות דלהבא. וכן שיטת רבי למסקנא).
 וסתם משנתנו (למסקנא) – לחייב קרבן, כרבי עקיבא.
 וכן הלכה (רמב"ם שבועות א ועוד).
 ע"ע להלן כ-כא.

דף ד

ד. האם יש נפקותא לענין חיוב מלקות בדיני יציאות השבת ובמראות נגעים?

ביציאות השבת נפקא מינה למלקות רק למאן דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו. וכן דעת רבי ישמעאל.

ודוקא כשהתרו בו למלקות ולא התרו למיתה (עפ"י מכות יג; ר"י בן מגאש). ולהלכה בכל אופן אין לוקים על לאו הניתן לאזהרת מיתת בית דין.
 במראות נגעים – גפ"מ לקוצץ הנגע, שלוקה.

יש אומרים שגם על נגעים טהורים לוקין (ערש"י שבת קלב:). וצריך לומר שלא אמרו בסוגיתנו שאין לוקים רק לפי הסלקא-דעתין בפירוש המשנה. או שמא לא אמרו בקוצץ ממש אלא במסיר סימני טומאה אחרונים.

ה. א. מה החילוק בין 'כלל ופרט' ו'כלל וכלל' לבין 'ריבוי ומיעוט' ו'ריבוי ומיעוט וריבוי'?

ב. מהן הנפקותות המבוארות בסוגיא בין הדורש את התורה בכלל ופרט, לדורש בריבוי ומיעוט?

א. 'כלל ופרט' – אין בכלל אלא מה שבפרט. (שהפרט פירושו של הכלל הוא. רש"י). 'כלל ופרט וכלל' – אי אתה דן אלא כעין הפרט (הכלל האחרון מוסיף על הפרט שצמצם, כל הדומה לו).

'ריבוי ומיעוט' – יש להביא את כל הדומה אל הפרט. (המיעוט מצמצם את המשמעות המרבה, ומעמידו על כל דבר שהוא כעין המפורש ודומה לו). 'ריבוי ומיעוט וריבוי' – מרבים אפילו דברים שאינם דומים לפרט, מלבד דבר אחד הראוי להוציאו מן הכלל יותר מכל, שאותו ממעטים.

ב. הדורש את התורה בריבויים ומיעוטים מרבה חיוב קרבן בשבועות דלשעבר, וכן סובר שניתן לפדות בכור אדם בכל דבר מלבד בשטרות, וכן סובר שרציעת עבד כשרה בכל מכשיר הניטל ביד, מלבד בסם. לעומתו הדורש את התורה ב'כלל ופרט', אין לו קרבן בשבועות דלשעבר; אין פודין בכור בעבדים שטרות וקרקעות; אין רציעה אלא בכלי מתכת.

להלכה יש קרבן גם בשבועה לשקר דלשעבר (רמב"ם שבועות א,ג), ולעומת זאת אין פודים בקרקעות עבדים ושטרות (בכורים יא,ו) ואין רוצעים אלא בכלי מתכת (עבדים ג,ט).
 וכבר כתב המאירי (כאן ולהלן כו. וע"ע בדבריו לו: לענין גזילת עבדים ושטרות) שדבר זה 'מתחלק לכמה ניצוצות'; יש מקומות שהולכים בו אחר 'כלל ופרט' ויש אחר 'ריבוי ומיעוט'.